

«Технології в галузях тваринництва»

Лекція № 21

Тема: Породи кролів. Племінна робота. Відтворення.

1. Походження кролів. Одомашнення кролів
2. Породи та відтворення у кролівництві.
3. Господарські особливості кролів.

У світі налічується понад 60 видів кролів. На території колишнього Радянського Союзу - трохи більше 20 порід. Але і з цих двадцяти порід дійсно господарську цінність мають не більше 12-14 порід.

Слід враховувати той факт, що класифікація видів кроликів за типом не розроблена ще до сих пір. Умовно, за господарського призначення кроликів поділяють на два види: хутрянні та пухові. Хутрянні ж, у свою чергу діляться на короткошерсті, середнешерстні і довгошерсті. Знову ж таки, цей поділ чисто умовний. М'ясного типу в кролівництві взагалі немає, так ка будь-яка з порід підпадає під цю класифікацію. Але при схрещуванні кроликів різних порід цілком можливо, що Вам вдасться добитися великих результатів, ніж при розведенні чистопродних тварин.

Метелик. А тепер кілька слів про саму мою улюблену породу кролів - Метелик. Люблю цю породу ще з дитинства, як тільки у мене з'явилася самочка породи метелик у мене відкрилося друге дихання на шляху кролівництва. Та й ефект економічний, від утримання кроликів цієї породи досить таки не поганий. Середня вага тварин породи Метелик в межах 4-5 кілограмів, та й шкурки цінуються на багато вище за свій ні з чим не порівняний малюнок.

Тулуб у кроликів породи Метелик має міцну конституцію, груди великі, пружні, ноги міцні. Шерсть густа, має золотистий блиск. На сьогоднішній день в світі налічується кілька видів кроликів породи Метелик. Відрізняються вони один від одного кольором п'ятен. Є Метелики з чорним, блакитним, сірим, жовтим кольором малюнка. З них найбільш цінними є представники перших двох видів, так як чорний і блакитний досить-таки добре контрастують з білим, основним кольором.

Самки цієї породи відрізняються хорошими материнськими якостями. Вони зарекомендували себе як хороші матусі, чудово доглядають за своїм потомством, не розкидають гнізд, постійно стежать за гніздом. У посліді в середньому буває від 8 до 10 кроленят. Виживаність кроленят - висока

Сріблястий - кролик великий м'ясо-шкуркових напрямку продуктивності. Йому притаманні гармонійна статура, глибокі і широкі груди, широка спина, міцні кінцівки, розвинена мускулатура. Характерна також маленька голова з вузькими вухами. Очі карі. Забарвлення волосяного покриву однотонне-сріблясте, але кроленята народжуються чорними. Кролиці народжують зазвичай по 8 кроленят і добре їх вигодовують.

Сірий велетень - вітчизняна порода кролів м'ясо-шкуркового напрямку продуктивності. Сірий велетень має подовжений тулуб, великі широкі вуха, довгі ноги. Волосяний покрив короткий, пишний і м'який, шкіра тонка. Забарвлення волосяного покриву, як правило, сіре. Жива маса в середньому 5 кг, але іноді досягає і 7 кг. Плодючість самок цієї породи 8-9 крольчат.

Білий велетень - одна з порід найбільших кролів. Відрізняється великою живою масою - приблизно від 5 до 8 кг. Довжина тулуба дорослих тварин близько 60 см. Форма тіла подовжена, спина пряма. Недоліки породи: зниженість, рихлість конституції, недостатня оброслість лап.

По характеру волосяного покриву різні породи домашніх кролів поділяють на нормальношерстних (сірий велетень, радянська шиншила), короткошерсті (рекси) і довгошерсті (ангорський кроль, кроль лисиця).

У напрямку продуктивності різні породи кролів поділяють на хутрянні, що відрізняються густим волосяним покривом високої якості (білий велетень, метелик), пухові, що характеризуються різною тонкою і довгою шерстю з мінімальним вмістом остьового волосся (ангорський пухової кролик), м'ясні, що відрізняються швидким ростом, добре розвиненою мускулатурою і високим забійним виходом (каліфорнійський кроль, великий Мардер), породи різної комбінованої продуктивності - м'ясошкуркові, що дають високоякісне м'ясо і шкурки (наприклад, гаваней, Тюрінгія), спортивні породи кролів, яких розводять заради задоволення і для показу на виставках, сюди відносяться всі карликові породи - японський кроль, англійський баран, різні метелики та інші.

Кролі акселерати - це не порода кролів, а результат технології вирощування. Кроликів-акселератів вирощують в міні-фермах за певними технологіями. Якщо вибрати правильну технологію вирощування, то господарство можна збільшити в два-три рази, і ви отримаєте відмінний результат.

За статистикою багато фермерів вибирають саме метод вирощування кролів-акселератів, розроблений Михайловим І. Н., який допомагає більш глибоко пізнати і вивчити потреби тварини, правильні умови їх вирощування, оберегти й захистити від усіляких хвороб, і при цьому мати значний дохід і хорошу продуктивність.

У кроликів-акселератів дуже незвичайне і красиве хутро, шкура якого може зрівнятися зі шкурою песця, норки, або навіть шиншили. Також дуже цінним у них є і екологічно чисте м'ясо, яке вважається дієтичним і корисним, не містить холестерину. Але щоб отримувати саме якісний продукт, необхідний правильний догляд - це чистота в клітках, чисте вентилязоване повітря, і постійне видалення залишків їжі.

Усім нам відомо, що кролики славляться високою плодовитістю. Від однієї кролиці можна отримати протягом року м'яса в 25-30 разів більше, ніж її власна маса!

За статистикою один кролик-акселерат за весь час свого зростання (до чотирьох місяців), з'їдає приблизно 11-15 кг комбікорму і 5-7 кг сіна. Причому не варто забувати про те, що кожна самка-кролиця приносить кожні 5 місяців виводок кроленят-акселератів. На 12-16 кролиць необхідно тримати лише одного самця.

Навчившись вирощувати кролів-акселератів, ви зможете вирощувати племінних виробників і виробників хутра.

Розведення кролів-акселератів

Розведення кролів-акселератів засноване на оптимізації задоволення потреб тварин. Це призводить до прискорення росту молодняку, зниження захворюваності, поліпшенню якості хутра. Як показали сучасні дослідження, кролики-акселерати люблять їсти часто, і забезпечення їх постійним доступом до корму дозволяє поліпшити всі показники зростання. Також велике значення має пізнє відбирання молодняку від годування кролицею - дозволяючи харчуватися материнським молоком на період до трьох місяців. Створення оптимальних умов утримання тварин дозволяє їм краще розвиватися. Такі кролики рідше хворіють і швидше набирають вагу. Відповідно до нових методиками розведення кроликів-акселератів вони можуть досягати забійної маси в 4 кг до віку 4 місяці. До цього ж віку відбувається статеве дозрівання тварин. За заявленими розрахунками, витрати корму протягом часу зростання - всього 7 кг сіна та 14 кг комбікормів. На практиці ж всі показники виглядають зовсім інакше - як мінімум, не враховані перевитрати сіна.

Акселераційним методика кролівництва заснована на вивченні біологічних і фізіологічних потреб тварин. Вона базується на тому, що кролики, не отруюють себе своїми власними відходами, що харчуються материнським молоком до трьох місяців і живуть в теплі і достатку корму і пиття, ростуть швидше, розмножуються продуктивніше і не потребують лікувальних заходів.

Для отримання кроликів-акселератів необхідно два-три покоління містити і вирощувати відповідно за акселеративною методикою розведення. Це, насамперед, створення чистої, просторої клітки та необхідних умов годівлі тварин. Вирощування кролів за акселеративною методикою дозволяє використовувати і дієтичне м'ясо, і отримувати високоякісне красиве хутро. М'ясо не містить холестерин, пестицидів і неприємного запаху виділень. Воно дозволяє виводити радіонукліди і підвищувати імунітет організму людини. Якість хутра прирівнюється до хутра цінних хутрових звірів.

Дуже важливо відзначити, що кролики-акселерати - це не особлива порода тварин. Для вирощування акселератів може бути використана будь-яка порода кроликів. Але все-таки для розведення кроликів-акселератів краще брати вже існуючі породи тварин.

Рекс кролі. Порода рекс кролів виведена в 1919 році у Франції. За своєрідне і високоцінне хутро ці кролики отримали назву «Кастор Рекс» або король бобрів. Червоно-коричневим забарвленням шкурки вони схожі на бобра, а за якість шкурки, схожою на шкірку шиншили, вони названі королями.

В результаті схрещувань з кроликами інших порід отримано понад 20 кольорових варіацій, в тому числі рекс-золотистий, рекс-шиншила, рекс-метелик, рекс-блакитний, рекс-триколірний, рекс-чорний та ін.

Відповідно розрізняють і тип конституції, але частіше вона ніжна, кістяк тонкий.

Тулуб; видовжений, звужений до передньої частини.

Голова; невелика, легка, витягнута.

Вуха; середньої величини.

Груди ;глибокі, але вузькі, іноді з перехопленням за лопатками і невеликим підгруддям.

Спина; вузька, довга.

Круп; неширокий, ноги тонкі.

Плодючість рекс кролиць - 5-7 кроленят в окролу. Молочність, скоростиглість і материнські якості досить високі. Енергія зростання, як у звичайних кролів: до 5 міс. Жива маса в середньому досягає 3,2-4,0 кг, довжина тіла 40-54см, обхват грудей 30см, середня маса: у віці 2 місяців - до 1,5 кг, у віці 3-3,5 місяців - 2,2-2,3 кг; забійний вихід м'яса - 58-60%;

Утримання кроликів породи рекс і догляд за ними істотно не відрізняється від інших порід. Вони можуть проживати як в домашніх умовах, так і на вулиці в відповідно обладнаних клітках, при загальноприйнятих заходах захисту від негоди, комах, гризунів і своєчасній профілактиці захворювань.

Годування стандартне: чиста вода, сіно, зернові суміші, свіжі овочі, трав'яна рослинність лугів у літній період, комбікорми і т.д.

Кролі Фландрії (фламандські кролики) одна з найстаріших, визнаних і поширених (в тому чи іншому вигляді) порід у світі. Походження кролів фландр точно не відомо.

Оригінальний кролик фландр був не зовсім гарний, а для кролика навіть — потворний: значних розмірів (хоча і трохи менше сучасних велетнів), з великими вухами, нерівним зі світлими мітками на нижніх частинах тіла, рудо-сірого кольору.

Сьогодні в країнах, де масово розводять кроликів, існують власні породи - «відгалуження» від кролів фландр. Крім докладно розглядаємої нижче породи «гігантський фландр», це також бельгійській, німецький, сірий, білий, англійський, іспанський велетень. У різних країнах стандарти можуть відрізнятися, але основні кольори кролів фландр - чорний, блакитний, опал, піщано-оранжевий (фавн), сіро-рудий (агути), білий, сірий, темно-сірий, пісочний, сріблястий.

Кроликів фландр завезли до Північної Америки в кінці 19 століття. Типові ознаки та якості породи кроликів фландр:

- Вуха - щільні і широкі, з чорним обведенням вгорі, добре опушені, довжина вух від 17 см, в середньому не менше 19 см, досягають також до 25 см;

- Голова кроля - з великими щоками, велика;

- Груди - широкі і глибокі;

- Тулуб - довгий;

- Жива маса-як мінімум 6 кг, в середньому сягає 7 кг, може також сягати ваги більше ніж 11 кг;

- Довжина тіла кроля - мінімальна 65 см, ідеал 70 см;

- Обхват грудей кроля - від 33 см, ідеал 42 см;

- Молочність у самок кроля - доволі висока;

- Середня маса кроля : у віці від 1 місяця — 0,6 кг. 2-1,7 кг. 3-2,6 кг. 4-3,6 кг. 4,6—5 кг. 5,5 — 6,1 кг. 6,3 — 7 кг. 7,0 — 8кг.

- Число кроленят в одному окролу - до 16 шт. В середньому 7-9 шт.;

- Окрас - доволі різноманітний: заячий (агути), сіро - жовтий, кенгурові - темно-сірий, залізно-сірий, білий, чорний,;

- Зональне забарвлення: Помітне при роздуванні, - блакитно-сірий пух різної темноти;

- Шерсть - 3,5 см, щільна, густа.

Кролі фландр — це м'ясні кролики: кролики важковаговики - 6-8 кг, зустрічаються екземпляри до 10 кг і вище. Деяку проблему викликає те, що гігантські фландр пізно, в 8 місяців, дозрівають для вагітності (мало не в два рази в порівнянні з іншими кроликами). У вітчизняних порід цей недолік постаралися виправити, в американців це, судячи з усього, вийшло гірше. Кролики фландр швидко набирають вагу. Для розведення породи фландр необхідні великі клітки. Утримання кролів фландр в будинку, квартирі:

Кролі велетні. До кроликів-велетнів відносяться породи - Фландр, білий, сірий і іспанський велетні, французький баран, бускат та інші.

Велика маса цих тварин (до 8 кг і більше) викликає підвищений інтерес тваринників-аматорів. Значна маса дорослих особин обумовлена і високими приростами ваги, і значною тривалістю їх зростання.

Що стосується кролів велетнів-пізньостиглих - ростуть значно довше, відрізняються меншою плодючістю, частіше хворіють пододерматитом (хвороба лап). В основному велетнів-пізньостиглих заводять кролівники-аматори. Вони не поширені на промислових комплексах, так як не пристосовані до того, щоб утримуватися на сітчастих підлогах, крім того, їм потрібно багато підтримуючого корму.

Варто сказати, що селекція даних порід - це справа більш важка і тонка, тому що для повного прояву всіх задатків, велетні вимогливі до режиму, якості і рівню годівлі. Порушення в харчуванні

цієї породи кролів сильно на них відображаються. Велетні володіють грубою, досить пухкою конституцією, а це - одна з основних причин низької плодючості.

Вибір породи залежить від племінної бази, від умов збуту продукції і, безумовно, від симпатій кролівника. Багато людей завозять породу з Америки чи Європи.

Основна властивість породи кролів велетнів - це здатність передавати стійкі особливості потомству при умові чистопородного розведення.

Розведення кролів. Кроликів розводять заради м'яса, шкурок, пуху. М'ясо кролика за смаком близько до курячого, а за поживністю перевершує яловичину: з нього людина засвоює 90 відсотків білка, а з яловичини 62 відсотки. При забої кролика живою вагою 5 кілограмів виходить тушка 3,5 кілограма. За рік від однієї кролиці з потомством можна отримати 60 кілограмів м'яса. Від однієї самки і її приплоду протягом року можна зібрати, крім того, до 1000 грамів пуху. На виготовлення жіночої хустки йде 200-280 грамів пуху, на кофточку - 200-250 грамів, на чоловічі шкарпетки - 50-60 грамів, на шапочку - 30-40 грамів пуху; значить, з одного кілограма пуху можна для своєї сім'ї зв'язати багато теплих і красивих речей.

Розведенням кроликів з успіхом можна займатися в умовах домашнього господарства. Для цього треба вибрати відповідну породу, організувати для них відповідні умови годівлі й утримання, навчитися їх розводити і правильно використовувати.

Породи кроликів. У нас розводять шкуркових і пухових кролів. По характеру волосяного покриву вони бувають нормальношерстні, короткошерсті і довгошерсті. З нормальношерстних порід кролів розводять: сірого велетня, білого велетня, сріблястого, чорно-бурого, вуалевосеребристого, віденського блакитного, шиншилу, метелика та ін. Довжина остьового волосся у цих кроликів до 3-4 сантиметрів, пух нижче ості майже наполовину. Шкурки йдуть на вироблення хутряних виробів. Жива вага досягає 7 кілограмів, а в окремих випадках навіть 9 кілограмів.

У короткошерстих кроликів довжина ості до 2 сантиметрів, іноді вона дорівнює довжині пуху, а найчастіше коротше пуху. Тому волосяний покрив короткошерстих кроликів м'який і оксамитовий. Шкурки їх використовують для вичинки хутряних виробів без стрижки і щипки. В даний час виведені наступні породні групи короткошерстих кроликів: сибірська білка, чорні, блакитні, коричневі, сріблясті, чорно-бурі, кенгурові та ін. У довгошерстих, або пухових, кроликів довжина пуху доходить до 12 сантиметрів. Краща пухова порода - біла пухова. Кроликів перерахованих порід можна розводити у всіх районах країни.

Розмноження кроликів. Кролик - тварина скороспіла. Самки середніх порід без шкоди для здоров'я і розвитку може бути спаровані у віці 4-5 місяців при живій вазі 2-2,8 кілограма, самки великих порід - в 5-6 місяців при живій вазі 3,5-3,9 кілограма. Сукрольність кролиць триває в середньому 30 днів, з відхиленням на 1-2 дня. Кролиця годує кроленят до 30-45-денного віку. При ущільнених виводках кроленят забирають на 28 - 29-й день. Нормальна матка яка вивела кроликів може бути спарована навіть на 1-2-й день після виводку. Кролиці можуть спарюватись в будь-який час року. За рік можна отримати 7 і більше виводків. У посліді зазвичай буває 6-9 кроленят, але деякі кролиці приносять по 20. Передовик-кролівник з колгоспу «Шлях до комунізму» Пермської області В. М. Поспелова отримала за рік від однієї самки і її потомства 206 кроленят. З шкурок цих кроликів, можна зшити 5 жіночих шубок. На обласній виставці р. Смоленська юні натуралісти демонстрували свої досягнення з кролівництва. У 1957 році в середньому від кожної самки вони виростили по 34 кроленят, а від самки Сніжинки - 48 кроленят.

Вибір на плем'я самців, самок і молодняку

Племінний самець повинен мати хорошу живу вагу, густий волосяний покрив, бути міцним, здоровим і бадьорим. Кістяк у самців зазвичай грубий, міцний. Голова округла, грубувата, груди глибокі і широкі, ноги м'язисті, міцні. Волосяний покрив грубіше, ніж у самок. Самець активний при злуччі.

Потомство, одержане від спаровування з таким самцем, буває міцним, здоровим і добре розвивається. При виборі самців враховують також їх племінну цінність за походженням і якістю потомства. Доцільніше пускати в злучку самця, отриманого від продуктивних батьків, який дав у потомстві найбільшу кількість кроленят, схожих з ним або які перевершують його за якісними показниками. Племінна самка повинна мати хорошу живу вагу, густий волосяний покрив, бути міцною, здоровою. Кістяк у нормально розвиненої самки міцний, але не грубий, голова ніжніша і подовжена, ніж у самців, лінія спини пряма, груди округлі і глибокі, зад широкий, живіт пружний, ноги міцні.

Самка повинна мати не менше 4 пар нормально розвинених і рівномірно розташованих сосків. При виборі молодняку на плем'я звертають увагу на стан здоров'я, фортецю кістяка, живу вагу,

статуру, густоту волосяного покриву (або кількість зібраного пуху) і на походження. Чим краще племінні якості батьків, тим краще їх потомство. Доцільніше залишати на плем'я молодняк, отриманий від спарювання батьків, вирощених у різних умовах (літніх і зимових), від спарювання молодих самок з самцями старшого віку, так як все це сприяє підвищенню життєвості кроленят.

Розведення кролів. Методи розведення. Застосовують в основному два методи розведення кролів: чистопорідне і схрещування. При чистопорідному розведенні для спарювання підбирають самців і самок однієї будь-якої породи. Наприклад, самку віденської блакитної породи спарюють з самцем теж віденської блакитної породи. Дуже важливо при чистопорідному розведенні не допускати родинних спарювань, наприклад батька з дочками або онуками, матері з сином, брата з сестрою і т. д. Родинне спарювання призводить до зниження плодючості тварин, ослаблення здоров'я, в посліді з'являються мертвонароджені, виродки. Часто кролівники-аматори, не знаючи наслідків родинних спарювань, дивуються, чому, незважаючи на гарні умови годівлі й утримання, з'являються слабкі кролики. Щоб уникнути спорідненого спарювання, виробників треба періодично обмінювати.

При віддаленому спорідненні шкідливі наслідки родинного розведення різко знижуються, особливо при паруванні тварин, вирощених у різних умовах (літніх і зимових або в різних господарствах). Щоб підвищити м'ясну продуктивність кроликів, застосовують схрещування (спарювання тварин різних порід, наприклад самок-породи шиншила схрещують з самцями породи білий велетень). Отримане від них потомство називають гібриди. Схрещування підвищує плодючість маток, кроленята народжуються міцнішими, добре ростуть і краще відпрацьовують корм.

Самців пускають в спарювання не раніше 6-7 місяців. На кожного самця залишають 8-10 самок, на молодого самця при першому спарюванні менше. У день самець повинен покривати не більше 4-6 самок; 2-3 вранці і 2-3 ввечері. Після двох днів спарювань самцеві слід надати день відпочинку.

Виснажені або ожирілі самці і самки погано йдуть до спарювання. Потомство від виснажених або ожирілих самок буває слабке. Матки мало виділяють молоко. Кроленята погано розвиваються і нерідко гинуть, якщо їх не пересаджують до матки-годувальниці.

Для отримання дружних спарювань, що полегшують годування самок і кроленят і догляд за ними, злучку доцільно проводити в 3-5 днів. У найбільш спекотні години літнього дня і в більш холодні зими, самці менш активні. Тому кращим часом для спарювань влітку вважають прохолодні ранкові (6-7) або вечірні (17-18) години, взимку - середину дня (11 - 15 годин), коли сонце трохи обігріває клітки. Як правило, до злучки допускають самок, які прийшли в охоту. Якщо самки не приходять в охоту, їм слід включати в раціон вітамінні корми, такі, наприклад, як пророщені зерна вівса, ячменю, по 10-20 грамів на день ».Запліднення самок зазвичай відбувається за одне покриття, але для контролю спарювання повторюють через 5 - 6 днів.

Визначення сукрольності самок

Одним з кращих практичних способів визначення сукрольності є промацування зародків на 10-12-й день після злучки. До цього часу зародки промацуються в порожнині живота у вигляді ланцюжка з м'яких грудочок овальної форми, величиною з лісовий горіх. При промацуванні іноді змішують зародки з грудочками калу. Останні відрізняються від зародків тим, що вони круглі і більш тверді.

Окроли проходять найчастіше вночі. Нормальна тривалість окролів 10-20 хвилин, але іноді вона затягується і до години. Окролина самка облизує своїх дитинчат, знімаючи з них слиз, укладає в гніздо, годує і прикриває пухом, яким встеляли гніздо перед окролом. Добре вкриті пухом кроленята не бояться холоду. Кроленята народжуються голими і сліпими. Прозрівання кроленят починається з 10-14-го дня. Молоко матері в цей час є їх основною їжею. Ситі кроленята мають здоровий вигляд, шкіра у них блискуча, шлуночки наповнені, вони не пищать і не виходять з гнізда.

У голодних кроленят шкіра суха і зморщена, шлуночки не наповнені, вони розповзаються з гнізда і пищать. З часу виходу з гнізда (17-20-й день) кроленята починають їсти корм. Волосяний покрив у них повністю розвивається до 30-го дня. Іноді від багатоплідної або маломолочної матки, кроленят доводиться відсаджувати до іншої, малоплідних, але молочних маток. Кролиці, як правило, погано приймають чужих кроленят, не хочуть годувати їх і навіть вбивають. Тому, перед тим як підкладати кроленят до іншої самиці, необхідно очистити їх від пуху старого гнізда, ще краще обтерти пухом з нового гнізда, щоб вони прийняли його запах, укласти разом з іншими кроленятами, накрити гніздовим пухом. На цей час самку краще приборати з клітки.